

GEOGRAFICZNO-POLITYCZNY ATLAS POLSKI

POLSKA W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM: PERSPEKTYWA 2022

TEMAT:

Mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy regionalne w Polsce

Czas realizacji:
90 minut

Scenariusz lekcji w liceum ogólnokształcącym i technikum
przeznaczony dla nauczycieli geografii, historii i wiedzy o społeczeństwie

Zakres rozszerzony (III i IV etap edukacyjny)

Opracowanie: dr Krzysztof Górny
Projekt graficzny: mgr Anna Andruszkiewicz

Opublikowano na podstawie pozytywnej opinii rzeczoznawcy prof. dr. hab. Jerzego Makowskiego

Kierownik projektu: prof. dr hab. Marcin Wojciech Solarz

1918 • 2018

Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

Sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022

Warszawa 2020

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

WYDZIAŁ GEOGRAFII
I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

ZAKŁAD GEOGRAFII
POLITYCZNEJ I HISTORYCZNEJ
WYDZIAŁ GEOGRAFII I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

SCENARIUSZ LEKCJI

Czas realizacji:
90 minut

Cele lekcji

Uczeń:

- ✔ rozróżnia terminy: mniejszość narodowa, mniejszość etniczna i grupa regionalna,
- ✔ wymienia najważniejsze mniejszości narodowe, etniczne i grupy regionalne w Polsce,
- ✔ wykazuje się szacunkiem i tolerancją względem mniejszości narodowych, etnicznych i grup regionalnych zamieszkujących Polskę,
- ✔ wskazuje na mapie administracyjnej Polski główne regiony koncentracji poszczególnych mniejszości narodowych, etnicznych i grup regionalnych,
- ✔ wskazuje cechy typowe dla każdej z ww. mniejszości i grup (dominującą religię, język, tradycje, w tym ubiór i święta),
- ✔ opisuje ich zachowania wyborcze,
- ✔ omawia wady i zalety wynikające z monokulturowości i wielokulturowości społeczeństw,
- ✔ diagnozuje zagrożenia wynikające z postaw dyskryminujących ww. mniejszości i grupy,
- ✔ wyjaśnia genezę współczesnej struktury narodowościowej i etnicznej społeczeństwa polskiego,
- ✔ zna główne regulacje zawarte w ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, w tym obowiązki i prawa im przysługujące (np. prawo do dwujęzycznych nazw miejscowości),
- ✔ wskazuje główne kierunki współczesnych migracji do Polski,
- ✔ konstruuje poprawne technicznie i merytorycznie prezentacje w programie PowerPoint.

Metody pracy

- ✔ praca z atlasem i mapami,
- ✔ praca z kartą zadań,
- ✔ praca w grupach,
- ✔ praca przy komputerze z wykorzystaniem programu PowerPoint,
- ✔ dyskusja na forum całej klasy.

Forma pracy

- ✔ w grupach.

Pomoce dydaktyczne

- ✔ M. W. Solarz (red.), 2018, „Geograficzno-polityczny atlas Polski. Polska w świecie współczesnym”, Warszawa;
- ✔ karta pracy „Mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy regionalne w Polsce”;
- ✔ ścienna mapa administracyjna Polski/mapa administracyjna Polski w atlasie geograficznym;
- ✔ treść Ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dz. U. 2005, nr 17, poz. 141, dostępna na:
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20050170141>;
- ✔ strona FB atlasu:
<https://www.facebook.com/ATLAS2022UW>;
- ✔ strona WWW atlasu:
www.atlas2022.uw.edu.pl.

Przygotowanie do lekcji

- ✔ Na lekcji poprzedzającej zaplanowaną lekcję nauczyciel zadaje uczniom pracę domową. Uczniowie wynotowują w zeszytach przedmiotowym najważniejsze mniejszości narodowe, etniczne i grupy regionalne w Polsce. Ponadto zapoznają się z treścią Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Przed lekcją nauczyciel przygotowuje pudełko na losy, a w nim umieszcza kartki z ośmioma nazwami mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących Polskę. Mogą to być mniejszości: niemiecka, ukraińska, białoruska, litewska, kaszubska, śląska, tatarska i łemkowska. (Nauczyciel, wedle swego uznania, może zmienić listę mniejszości z tym zastrzeżeniem, że ich liczba nie powinna przekraczać 8.) Nauczyciel informuje klasę, że najbliższa lekcja odbędzie się w sali komputerowej, gdzie uczniowie będą pracowali w grupach przy komputerach.

Przebieg lekcji

☑ Etap I: Wprowadzenie

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie listy obecności oraz podanie tematu lekcji. Rozdanie pomocy dydaktycznych: kart pracy oraz „Geograficzno-politycznych atlasów Polski”.
2. Sprawdzenie pracy domowej. Wyznaczeni przez nauczyciela uczniowie odczytują swoje notatki z zadanej na poprzedniej lekcji pracy domowej.
3. Nauczyciel dokonuje krótkiego wprowadzenia do omawianego tematu. Uzupełnia informacje przedstawione przez uczniów podczas odczytywania pracy domowej.

☑ Etap II: Realizacja tematu

4. Nauczyciel dzieli uczniów na 8 grup. Każda losuje z przygotowanego wcześniej pudełka z losami jedną kartkę. Na każdej widnieje nazwa jednej z mniejszości narodowych lub etnicznych zamieszkujących Polskę.
5. Uczniowie w grupach pracują przy komputerach (minimum jeden komputer na grupę). Ich zadanie polega na przygotowaniu prezentacji w programie PowerPoint dotyczącej wylosowanej wcześniej mniejszości oraz 5 minutowego wystąpienia, podczas którego zaprezentują wyniki swojej pracy. Czas na wykonanie zadania upływa wraz z końcem pierwszych 45 minut lekcji.
6. Przed rozpoczęciem pracy w grupach nauczyciel wskazuje uczniom niezbędne elementy prezentacji: wykaz obszarów koncentracji każdej z wylosowanych mniejszości, genezę jej osadnictwa na ziemiach polskich, cechy wyróżniające, w tym religię, język, obyczaje i tradycje, główne problemy.
7. Uczniowie w trakcie wykonywania zadania powinni zapoznać się z mapami dotyczącymi wylosowanych przez siebie mniejszości znajdującymi się w „Geograficzno-politycznym atlasie Polski. Polska w świecie współczesnym”. Czytają m.in. mapy na stronach 40 - 41, 52 - 53, 74, 76 - 78, 126 - 128, 192 - 201, 209. Wersja

elektroniczna I wydania atlasu jest dostępna na stronie internetowej projektu pod linkiem: <http://atlas2022.uw.edu.pl/atlas-wydanie-i/>.

8. Po upływie pierwszych 45 minut i ewentualnej przerwie między lekcjami, na drugiej lekcji uczniowie w grupach przedstawiają wyniki swojej pracy wykonanej w pierwszej części spotkania. Każda z ośmiu grup ma po 5 minut na zaprezentowanie tematu (w sumie +/- 40 min).

☑ Etap III: Podsumowanie

9. Końcowe 5 minut lekcji to czas na pytania i komentarze do zaprezentowanych wystąpień i prezentacji.
10. Nauczyciel krótko podsumowuje omawiane na lekcji zagadnienia oraz odnosi je do zagadnień, które mogą pojawić się podczas egzaminu maturalnego. Dokonuje oceny zaangażowania klasy i poszczególnych uczniów w lekcję.

- ☑ Praca domowa: wykonanie karty pracy załączonej do scenariusza lekcji.
- ☑ Praca domowa dla chętnych: szczegółowa analiza map zawartych w „Geograficzno-politycznym atlasie Polski. Polska w świecie współczesnym”.

Materiał dla nauczyciela

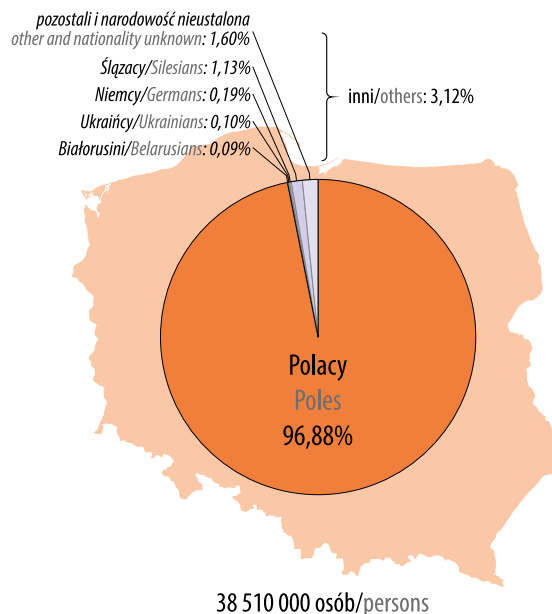
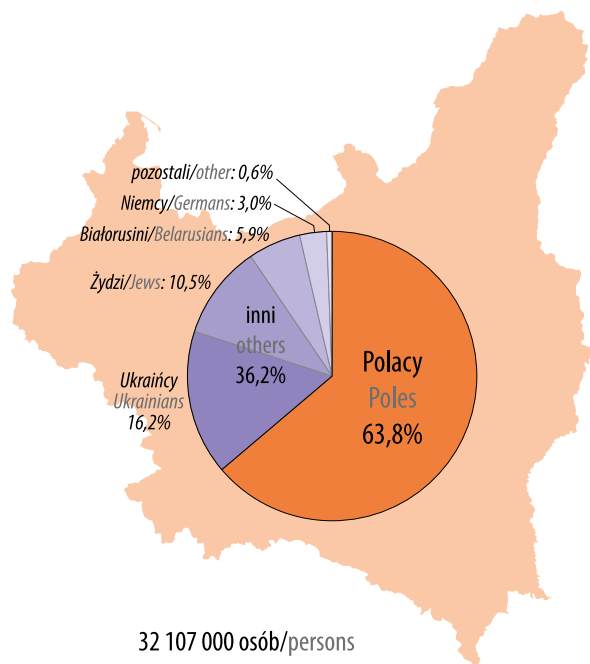
Literatura uzupełniająca (dla nauczyciela i uczniów) dotycząca poruszanego na lekcji zagadnienia:

- ☑ Barwiński, M., 2006, *Liczebność i rozmieszczenie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce w 2002 roku a wcześniejsze szacunki*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku;
- ☑ Babiński, G., 2004, *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce w świetle spisu ludności z roku 2002*. Studia socjologiczne, 1 (172), 139 – 152;
- ☑ Wojtaszczyk, M., 2014, *Mniejszości narodowe i etniczne w badaniach z zakresu geografii wyborczej – nieistotny czynnik czy ważna determinanta przestrzennego zróżnicowania zachowań wyborczych w Polsce?*. Prace i studia geograficzne, (54).
- ☑ Żołądek, Ł. (red.), 2019, *Polacy za granicą, obcokrajowcy w Polsce*. Studia Biura Analiz Sejmowych, 4(60).

Warto zaznaczyć, że kwestie związane z mniejszościami narodowymi i etnicznymi są nieuporządkowane w polskim prawodawstwie i oficjalnych danych statystycznych. Część mniejszości wyszczególnionych w ostatnim spisie powszechnym z 2011 r. nie pokrywa się z listą mniejszości określoną w Ustawie o mniejszościach.

- M** 1. Zadanie wykonaj na podstawie poniższych map przedstawiających zróżnicowanie narodowościowe Polski w 1931 i 2011 roku.

a) Wyjaśnij, dlaczego we współczesnej Polsce odsetek mniejszości ukraińskiej, żydowskiej i niemieckiej jest znacznie mniejszy niż w 20-leciu międzywojennym. Podaj po jednym najważniejszym argumentem wyjaśniającym spadek liczebności każdej z podanych mniejszości narodowych w Polsce po roku 1931.

Przyczyna spadku udziału mniejszości ukraińskiej w strukturze narodowościowej Polski:

.....

.....

Przyczyna spadku udziału mniejszości żydowskiej w strukturze narodowościowej Polski:

.....

.....

Przyczyna spadku udziału mniejszości niemieckiej w strukturze narodowościowej Polski:

.....

.....

b) Podaj po dwa pozytywne i negatywne skutki wysokiego zróżnicowania narodowościowego społeczeństwa II Rzeczypospolitej.

Skutki pozytywne:

- 1).....
- 2).....

Skutki negatywne:

- 1).....
- 2).....

- M 2. Oceń, czy poniższe informacje dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych we współczesnej Polsce są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.**

Najliczniejszą mniejszością narodową w województwie podlaskim są Białorusini. Na drugim miejscu pod tym względem plasują się Litwini.	P	F
Najliczniejszą mniejszością w Polsce wg spisu powszechnego z 2011 r. są Ślązacy.	P	F
Bohoniki i Kruszyniany to wsie w województwie lubuskim zamieszkane przez mniejszość tatarską.	P	F
Kaszubi to mniejszość etniczna, której głównym obszarem koncentracji w Polsce jest województwo zachodniopomorskie.	P	F

- M 3. Uzupełnij poniższe zdania dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce tak, aby stanowiły logiczną całość. Brakujące słowa wybierz z podanych w nawiasach.**

- 1) Białorusini mieszkający w Polsce najchętniej głosują na partie o (centro-lewicowych/skrajnie prawicowych) orientacjach wyborczych.
- 2) Łemkowie to mniejszość (narodowa/etniczna) koncentrująca się głównie w (południowej/północnej) Polsce.
- 3) Sejny to miasto w województwie (podlaskim/podkarpackim) związane z mniejszością (litewską/ukraińską) w Polsce.
- 4) Podwójne nazewnictwo językowe miast i wsi w Polsce to zjawisko typowe dla obszarów zamieszkiwanych przez mniejszości (niemiecką i kaszubską/rosyjską i żydowską)

- M 4. W ostatnich latach obserwujemy gwałtowny wzrost liczby Ukraińców osiedlających się w Polsce. Wyjaśnij wyżej opisane zjawisko, podając po dwa czynniki wypychające ich z Ukrainy i przyciągające do Polski.**

Czynniki wypychające Ukraińców z Ukrainy:

- 1).....
- 2).....

Czynniki przyciągające Ukraińców do Polski:

- 1).....
- 2).....

- M 5. Dokończ zdanie – wybierz i zaznacz odpowiedź A, B lub C oraz 1, 2, 3 lub 4.**

Polska jest jednym z największych ośrodków koncentracji:

A.	Chińczyków,	co jest ściśle związane z migracją tej mniejszości do Polski	1.	po odsieczy wiedeńskiej.
B.	Japończyków,		2.	w 20-leciu międzywojennym.
C.	Wietnamczyków,		3.	w latach 70. i 90. XX wieku.
			4.	po wstąpieniu Polski do UE.